

MINISTERSTWO EDUKACJI I NAUKI

DEPARTAMENT KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO

Warszawa, 12 marca 2021 r.

DKO-WOK.053.1.2021.MT

Pani

Szanowna Pani,

odpowiadając na petycję o sygnaturze własnej [REDAKTION], przekazaną do Ministerstwa Edukacji i Nauki za pośrednictwem poczty elektronicznej, przedstawiam, co następuje.

Statut szkoły jest najważniejszym dokumentem określającym funkcjonowanie szkoły. Transponuje przepisy prawa powszechnego na grunt konkretnej szkoły czy placówki oświatowej. Postanowienia statutu szkoły nie mogą być sprzeczne z prawami zawartymi w przepisach powszechnie obowiązujących i prawami gwarantowanymi na poziomie konstytucyjnym oraz w Konwencji o Prawach Dziecka.

Art. 98 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo oświatowe¹ wskazuje zakres spraw, które powinny zostać uregulowane w statucie szkoły. Zgodnie z ust. 1 pkt 17 ww. artykułu statut szkoły zawiera w szczególności prawa i obowiązki uczniów, a także tryb składania skarg w przypadku naruszenia praw ucznia. Konstrukcja przepisu ww. art. 98, w którym użyto sformułowania „w szczególności” oznacza, że uregulowania, które zostały wymienione we wskazanym przepisie powinny obowiązkowo znaleźć się w statucie. Każda szkoła może jednak w statucie ująć dodatkowo kwestie, które są ważne dla danej społeczności szkolnej w zależności od wieku uczniów, typu szkoły lub uwarunkowań regionalnych. Statut szkoły nie może natomiast regulować obszarów życia prywatnego ucznia, rodziców czy nauczycieli.

Art. 99 ww. ustawy stanowi uzupełnienie i uszczegółwienie omówionego wyżej art. 98 ustawy w zakresie obszarów, jakie powinien regulować statut szkoły. Wskazano w nim, że obowiązki ucznia określa się w statucie szkoły z uwzględnieniem, między innymi, obowiązków w zakresie przestrzegania zasad ubierania się uczniów na terenie szkoły lub noszenia na terenie szkoły jednolitego stroju. Zastosowanie w przepisie art. 99 zwrotu „z uwzględnieniem” pozwala na wprowadzenie w statucie szkoły uregulowań dotyczących także innych niż ubiór elementów wyglądu ucznia.

¹ Dz. U. z 2020 r. poz. 910, ze zm.

Przestrzeganie statutu szkoły jest nie tylko kwestią porządkową i organizacyjną, ale przede wszystkim elementem procesu wychowawczego realizowanego przez szkołę. Zapisy zawarte w statutach szkół nie mogą być sprzeczne z prawem uczniów do ochrony i poszanowania ich prywatności i wolności, gwarantowanych na poziomie konstytucyjnym i w Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Warto także podkreślić, że prawa ucznia, w tym np. prawo do nietykalności i poszanowania godności osobistej, nie mogą naruszać prawa innych uczniów do poszanowania godności osobistej.

Odnosząc się do przedstawionych w petycji postulatów dotyczących umieszczenia w statutach szkół podstawowych oraz do czasu osiągnięcia wieku pełnoletności uczniów „*zapisów o zakazie przejawów demoralizacji w szkole oraz poza szkołą objawiającej się paleniem papierosów spożywaniem narkotyków, napojów energetycznych, dopalaczy, alkoholu, kawy*”, uprzejmie informuję.

Ustawa z dnia 9 listopada 1995 r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych² w art. 5 ust. 1. zabrania palenia wyrobów tytoniowych, w tym palenia nowatorskich wyrobów tytoniowych, i palenia papierosów elektronicznych, na terenie jednostek organizacyjnych systemu oświaty, o których mowa w przepisach o systemie oświaty. Przepis ten jednoznacznie wskazuje na bezwzględny zakaz dotyczący palenia tytoniu w szkole.

Zgodnie z prawem oświatowym każda szkoła ma obowiązek realizacji programu wychowawczo-profilaktycznego uchwalonego przez radę rodziców w porozumieniu z radą pedagogiczną. Takie rozwiązania systemowe pozwalają na dostosowanie działań podejmowanych przez całą społeczność szkolną do potrzeb i wymagań konkretnej szkoły. Jeżeli na jej terenie występują niepokojące zjawiska związane z promowaniem postaw sprzyjających uzależnieniom, dyrektor oraz społeczność szkolna powinni podjąć kroki w celu ich wyeliminowania. Można to zrobić wprowadzając w statucie szkoły odpowiednie zapisy oraz uwzględniając te zagadnienia w programie wychowawczo-profilaktycznym. Ważne są jednak działania edukacyjne uświadamiające szkodliwy wpływ używania substancji psychoaktywnych na młody organizm. Szeroki zakres treści dotyczących edukacji zdrowotnej jest uwzględniony przede wszystkim w ramach podstawy programowej wychowania fizycznego, a dodatkowo również w podstawie programowej innych przedmiotów, m.in biologii, przyrody, wychowania do życia w rodzinie, edukacji dla bezpieczeństwa, wiedzy o społeczeństwie, chemii itp.

Odnosząc się do postulatów dotyczących demoralizacji, etyki, zakazów, wagarów i innych zachowań uczniów, wyjaśniam.

Sprawy wychowania, kształcenia i opieki są już uregulowane prawnie. Artykuły dotyczące ochrony praw dzieci zawarte są w przepisach ustawy - Prawo oświatowe oraz ustawie Karta Nauczyciela³.

² Dz.U. z 2020 r. poz.1337.

³ Dz. U. z 2018 r. poz. 967.

System oświaty w Polsce zapewnia prawo każdego dziecka do kształcenia się oraz prawa dzieci i młodzieży do wychowania, opieki, odpowiednich do wieku i osiągniętego rozwoju. Szkoły i placówki wspomagają wychowawczą rolę rodziny.

Wychowanie dzieci i młodzieży w duchu akceptacji i szacunku dla drugiego człowieka, respektowanie chrześcijańskiego systemu wartości oraz rozwijanie postaw obywatelskich i społecznych uczniów jest stałym zadaniem szkoły i integralnym elementem kształcenia ogólnego, realizowanym na bieżąco w ramach działalności edukacyjnej i wychowawczej szkoły. Zadania szkoły w tym obszarze mają umocowanie w systemie prawa oświatowego: ww. ustawie – Prawo oświatowe oraz aktach wykonawczych do tej ustawy, a w szczególności rozporządzeniach Ministra Edukacji Narodowej w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla poszczególnych typów szkół. Podstawowym obowiązkiem szkoły jest zapewnienie bezpieczeństwa wszystkim uczniom.

Ważnym zadaniem szkół i placówek jest tworzenie przyjaznego środowiska sprzyjającego rozwojowi każdego ucznia, przygotowania go do wypełniania obowiązków rodzinnych i obywatelskich w oparciu o zasady solidarności, demokracji, tolerancji, sprawiedliwości i wolności⁴ oraz respektowanie prawa rodziców do wychowania dziecka zgodnie z własnymi przekonaniem.

Uprzejmie wyjaśniam, że celem wychowania jest wspieranie wychowanków we wszechstronnym rozwoju ukierunkowanym na osiągnięcie pełni dojrzałości fizycznej, emocjonalnej, intelektualnej, duchowej i społecznej. Celem jest także wprowadzanie uczniów w świat wartości, w tym ofiarności, współpracy, solidarności, altruizmu, przygotowanie do budowania relacji społecznych sprzyjających bezpiecznemu rozwojowi ucznia.

Szkoły oraz placówki, realizują program wychowawczo-profilaktyczny obejmujący:

- 1) treści i działania o charakterze wychowawczym skierowane do uczniów oraz
- 2) treści i działania o charakterze profilaktycznym skierowane do uczniów, nauczycieli i rodziców.

Program wychowawczo-profilaktyczny uchwalany jest przez radę rodziców w porozumieniu z radą pedagogiczną (art. 84 ust. 2 ustawy - Prawo oświatowe).

Od roku szkolnego 2019/2020 weszła w życie nowelizacja przepisu art. 26 ustawy - Prawo oświatowe dotycząca opracowywania programu wychowawczo-profilaktycznego szkoły lub placówki. Program wychowawczo-profilaktyczny opracowuje się na podstawie wyników corocznej diagnozy w zakresie występujących w środowisku szkolnym potrzeb rozwojowych uczniów, w tym czynników chroniących i czynników ryzyka, ze szczególnym uwzględnieniem zagrożeń związanych z używaniem substancji psychotropowych, środków zastępczych oraz nowych substancji psychoaktywnych.

⁴ Preambuła ustawy z 14 grudnia 2016 r. - Prawo oświatowe (Dz.U. z 2020 r. poz. 910, ze zm.).

W ramach zajęć edukacyjnych wychowanie do życia w rodzinie, omawiane są zagadnienia dotyczące zagrożeń okresu dojrzewania. Ponadto nauczyciele tych zajęć wskazują uczniom problemy wieku młodzieńczego i sposoby radzenia sobie z nimi. Uczniowie powinni rozumieć, jak budowane są relacje międzyosobowe, wyjaśniać ich znaczenie w rozwoju społeczno-emocjonalnym; potrafić przedstawić istotę: koleżeństwa i przyjaźni, sympatii młodzieńczych, pierwszych fascynacji, miłości; powinni zwracać uwagę na potrzebę i wartość wzajemnego szacunku, udzielania pomocy, empatii i współpracy.

W zajęciach wychowania do życia w rodzinie udział uczniów jest dobrowolny:

- 1) rodzice uczniów niepełnoletnich mogą zgłosić dyrektorowi szkoły w formie pisemnej rezygnację z udziału ich dziecka w zajęciach,
- 2) pełnoletni uczniowie również mogą zgłosić dyrektorowi szkoły w formie pisemnej rezygnację ze swojego udziału w zajęciach.

Odnosząc się do kwestii zachowania uczniów uprzejmie informuję, że podlega ono ocenianiu w szkole na podstawie zasad i warunków określonych w wewnątrzszkolnym systemie oceniania, określonym w statucie szkoły.

Uczniowie powinni przestrzegać praw i obowiązków ucznia, a także respektować zasady współżycia społecznego i normy etyczne. Zachowanie uczniów, zgodnie z art. 44b ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty⁵, podlega ocenie. Zasady oceniania regulują przepisy tej ustawy oraz rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 sierpnia 2017 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych⁶. Przepis art. 44b ust. 4 ww. ustawy stanowi, że ocenianie zachowania ucznia polega na rozpoznawaniu przez wychowawcę oddziału, nauczycieli oraz uczniów danego oddziału stopnia respektowania przez ucznia zasad współżycia społecznego i norm etycznych oraz obowiązków określonych w statucie szkoły. Natomiast zgodnie z § 11 ww. rozporządzenia śródroczna i roczna ocena klasyfikacyjna zachowania uwzględnia następujące podstawowe obszary:

- 1) wywiązywanie się z obowiązków ucznia;
- 2) postępowanie zgodnie z dobrem społeczności szkolnej;
- 3) dbałość o honor i tradycje szkoły;
- 4) dbałość o piękno mowy ojczystej;
- 5) dbałość o bezpieczeństwo i zdrowie własne oraz innych osób;
- 6) godne, kulturalne zachowanie się w szkole i poza nią;
- 7) okazywanie szacunku innym osobom.

Szczegółowe warunki i sposób wewnątrzszkolnego oceniania, w tym oceniania zachowania, określa – zgodnie z art. 44b ust. 10 ww. ustawy – statut szkoły, w którym

⁵ Dz. U. z 2020 r. poz. 1327.

⁶ Dz. U. poz. 1534.

mogą zostać określone dodatkowe obszary mające wpływ na ustalenie śródrocznej i rocznej oceny klasyfikacyjnej zachowania ucznia.

Jednocześnie należy zaznaczyć, że cele kształcenia i treści nauczania dotyczące bezpieczeństwa i zdrowia są uwzględnione w podstawie programowej⁷ na każdym etapie edukacyjnym w zakresie odpowiadającym wiekowi uczniów, ich potrzebom edukacyjnym i możliwościom poznawczym. Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej mocno akcentuje kwestie dotyczące szeroko rozumianego zdrowia i bezpieczeństwa.

W preambule podstawy programowej dla szkoły podstawowej wskazuje się, że kształcenie ogólne w szkole podstawowej ma na celu m.in. wskazywanie wzorców postępowania i budowanie relacji społecznych, sprzyjających bezpiecznemu rozwojowi ucznia oraz że edukacja zdrowotna odgrywa ważną rolę w kształceniu i wychowaniu uczniów, a zadaniem szkoły jest kształtowanie postaw prozdrowotnych uczniów, w tym wdrożenie ich do zachowań higienicznych, bezpiecznych dla zdrowia własnego i innych osób, a także stosowania profilaktyki.

Szkoła powinna również przygotowywać uczniów do dokonywania świadomych i odpowiedzialnych wyborów w trakcie korzystania z zasobów dostępnych w Internecie, krytycznej analizy informacji, bezpiecznego poruszania się w przestrzeni cyfrowej, w tym nawiązywania i utrzymywania opartych na wzajemnym szacunku relacji z innymi użytkownikami sieci.

W klasach IV-VIII szkoły podstawowej uczniowie realizują treści nauczania z zakresu zdrowia i bezpieczeństwa w szczególności zgodnie z podstawami programowymi przedmiotów: przyroda, biologia, edukacja dla bezpieczeństwa, wychowanie fizyczne, informatyka, etyka, wychowanie do życia w rodzinie. Na przykład przedmiot edukacja dla bezpieczeństwa służy przygotowaniu uczniów do właściwego zachowania oraz odpowiednich reakcji w sytuacjach stwarzających zagrożenie dla zdrowia. Uczniowie poznają zachowania sprzyjające oraz zagrażające zdrowiu oraz takie, które szczególnie często występują wśród nastolatków.

Odpowiednio szerszy zakres treści nauczania dotyczących bezpieczeństwa oraz zapobiegania patologiom społecznym został przewidziany w nowej podstawie programowej dla szkół ponadpodstawowych. Treści nauczania z zakresu edukacji zdrowotnej określa w szczególności podstawa programowa przedmiotów: biologia,

⁷Podstawy programowe wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej i szkół ponadpodstawowych regulują rozporządzenia: 1) *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej* (Dz. U. poz. 356, z późn. zm.); 2) *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia* (Dz. U. poz. 467, z późn. zm.).

chemia, wychowanie fizyczne, edukacja dla bezpieczeństwa, wychowanie do życia w rodzinie.

Należy także zaznaczyć, że podstawy prawne nauczania religii w przedszkolach i szkołach publicznych zawarte są m.in. w przepisach:

- 1) Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.⁸, w szczególności:
 - art. 25 [Zasada równouprawnienia i autonomii kościołów i związków wyznaniowych],
 - art. 48 [Prawo do wychowania dzieci; ograniczenie praw rodzicielskich],
 - art. 53 [Wolność sumienia i wyznania];
- 2) Ustawy o gwarancjach wolności sumienia i wyznania - tj. z dnia 26 maja 2017 r.⁹;
- 2) Ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty¹⁰ - art. 12;
- 3) Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 kwietnia 1992 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach.¹¹

W przepisach prawa zagwarantowano prawo rodziców (pełnoletnich uczniów) do wystąpienia o zorganizowanie nauki religii określonego wyznania w publicznym przedszkolu i publicznej szkole. Takie same zasady organizacji zajęć dotyczą nauki etyki. Wskazane wyżej przepisy prawa, w tym gwarancje konstytucyjne, w sposób systemowy i jednoznaczny zapewniają prawo uczestnictwa uczniów w tych zajęciach.

Z poważaniem

Katarzyna Koszewska
Dyrektor
/ – podpisany cyfrowo/

⁸ Dz. U. z 1997 r., poz. 483 z późn. zm.

⁹ Dz.U. z 2017 r. poz. 1153.

¹⁰ Dz. U. z 2017 r. poz. 2198, z późn. zm.

¹¹ Dz. U. Nr 36 poz. 155 z późn. zm.